

Nr 8

Utlåtande i anledning av väckt motion om ökning av möjligheterna att adoptera utländska barn.

Första lagutskottet har behandlat en i andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 683 av herrar Börjesson i Falköping och Sundkvist. I motionen hemställs att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning och åtgärder i syfte att öka möjligheterna att adoptera utländska barn.

Motionen

Motionärerna anför till stöd för sitt yrkande följande.

Antalet makar som önskar adoptera barn är för närvarande stort. Uppgifterna om hur många som väntar på adoption av barn är mycket bristfälliga. Klart står att kön av presumtiva adoptivföräldrar är lång. Många barnlösa äkta makar skulle om tillfälle gavs kunna bli mycket lämpliga adoptivföräldrar. P. g. a. svårigheterna att få svenska adoptivbarn är många intresserade av möjligheten att kunna adoptera utländska barn. Någon noggrann statistik över antalet i Sverige adopterade utländska barn finns ej, eftersom de ej särredovisas i statistiken. Antalet är emellertid ännu mycket begränsat. Detta torde i stor utsträckning bero på de svårigheter som finns i gällande bestämmelser.

En liberalisering syftande till ökad adoption av utländska barn skulle tillfredsställa önskemålen från ett stort antal barnlösa svenska makar. Om man ser på frågan ur ett större perspektiv torde man kunna beteckna ökad adoption över gränserna som en realistisk åtgärd för att skapa förståelse över gränserna.

Gällande rätt

Vår lagstiftning uppställer vissa villkor, som måste iaktas för att en internationell adoption skall bli giltig här i riket. Såvitt angår förhållandet till Danmark, Finland, Island och Norge återfinnes bestämmelser i förordningen den 31 december 1931 om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap. I förordningen upptas regler om adoption i 11—13 §§. Frånsett nordiska förhållanden finns bestämmelser i 6 kap. lagen den 8 juli 1904 om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, förmynderskap och adoption. Där stadgas i 1 §, att utländsk medborgare ej får adoptera eller adopteras här i riket, utan att adoptionen blir gällande i den stat han tillhör samt att svensk medborgare ej får adoptera eller adopteras i främmande stat, om ej Kungl. Maj:t med avseende på viss stat eller för bestämt fall medgett att det får ske. I 2 § meddelas vissa bestämmelser om adoptivförhållandes hävande. Bestämmelserna i 1 § har tillkommit för att förhindra rätts-

förvecklingar på grund av att ett adoptivförhållande vinner erkännande i ett land men ej i ett annat. I många fall har det emellertid visat sig svårt att uppfylla de krav som lagen ställer. Detta är t. ex. händelsen, när adoptionsinstitutet ej är känt i barnets hemland. I andra fall är det förenat med stora svårigheter att utröna vilken reglering som gäller i det främmande landet.

Av intresse i sammanhanget är artiklar i Svensk Juristtidning år 1965, nämligen å s. 1 ff. av justitierådet Sigurd Dennemark om svensk domstols behörighet i internationella adoptionsärenden och å s. 542 f. av utrikesrådet Love Kellberg om internationella adoptionsärenden.

Pågående utredningar

Sveriges internationellt familjerättsliga reglering är, med undantag för de särskilda internordiska bestämmelserna på området, för närvarande föremål för allmän översyn av *familjerättskommittén* enligt uppdrag den 30 september 1959. Denna översyn omfattar bl. a. bestämmelserna om adoption.

Enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 23 oktober 1964 har sakkunniga tillkallats för att verkställa utredning angående förhållandena vid adoption av utländska barn samt förutsättningarna för en ökad service från samhällets sida i dessa ärenden, *Utredningen om adoption av utländska barn*. Från direktiven för utredningen må här följande återgivas.

För adoptanten kan bristande språkkunskaper utgöra ett praktiskt problem då det gäller att taga kontakt med myndigheter i främmande länder. Vissa länder — som Indien — kräver tillika att adoptanten eller ett ombud för denne själv väljer ut det barn, som önskas för adoption. Omkostnaderna för adoptionens genomförande med resor och avgifter kan bli stora. Det måste förutsättas att de kommer att åvila adoptanten. Frågan huruvida personal vid beskickning, missionssällskap eller annan svensk representant i barnets hemland skulle kunna företräda de blivande adoptionsföräldrarna vid kontakt med myndigheterna, hämtning av barnet etc. bör därför undersökas. Nu befintliga svårigheter och hinder behöver i första hand klarläggas genom utredning.

Då förhållandena varierar starkt från land till land kan det vara nödvändigt att till en början inrikta utredningen på vissa länder om vilka det kan antagas att de inte principiellt motsätter sig adoption i Sverige av barn från det egna landet. Erfarenheten torde ha visat att adoptionsfrågor av detta slag ofta är mycket ömtåliga och att direkta aktioner i individuella fall lätt kan framkalla missförstånd och misstolkningar. En möjlighet att förebygga friktioner skulle kunna vara om utredningsarbetet innefattade kontakt med myndigheter i de aktuella länderna i syfte att klarlägga vilka svårigheter som möter i adoptionsärenden och möjligheterna att undanröja dem. Om förutsättningar därvid visar sig föreligga för en viss aktivitet i det främmande landet vid införskaffandet av erforderliga uppgifter, information om legala bestämmelser etc., bör utredningen eftersträva att samförstånd nås om den procedur eller de vägar som i respektive länder anses lämpliga och godtagbara.

En ökning av antalet adoptioner av utländska barn ställer också större krav på de svenska barnavårdsmyndigheterna. Det är i allmänhet till barnavårds-

myndigheterna, som de enskilda familjerna först vänder sig med sina önskemål om adoption. Huruvida önskemålen då skrinlägges eller mognar till ett beslut kan bero på vederbörande barnavårdsnämndstjänstemans förståelse och kunskande. Det kommunala barnavårdsorganet måste kunna tillvarata både de presumtiva svenska föräldrarnas och det okända barnets intressen. Utöver sedvanlig fosterhemsutredning måste barnavårdsnämnden kunna bedöma den svenska familjens förutsättningar i övrigt att åtaga sig ett livslångt engagemang för ett barn av främmande ursprung som familjen kanske aldrig sett. Den grannliga uppgiften kräver att barnavårdsnämnderna själva erhåller nödig information om problematiken samt instruktioner om hur de skall förfara vid den sociala utredningen av de tänkta adoptionsföräldrarnas lämplighet, vid förmedling av kontakt med domstol för eventuell förmynderskapsansökan och med polismyndighet för medborgarskapsansökan för barnet i de fall där detta är mest framkomliga vägar för adoption. Hur och i vilka former denna information av barnavårdsnämnderna skall ske bör alltså utredas.

Vidare må anmärkas att enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 juni 1965 sakkunniga tillkallats att verkställa översyn av den internationellträttsliga regleringen rörande adoption, *Utredningen rörande internationell adoptionsrätt*. I direktiven erinras om att den revision av vår internationella familjerättslagstiftning, som anförtrotts familjerättskommittén, är ett omfattande arbete som måste taga ganska lång tid. Däremot kräves enligt direktiven en snar lösning av frågan, vilka möjligheter som finns att genom jämkningar i gällande lagstiftning underlätta adoptioner av utländska barn. I direktiven anföres bl. a. följande.

Vid den särskilda översyn som nu avses bör övervägas, om önskvärt resultat kan nås genom jämkningar i de nuvarande bestämmelserna i 6 kap. i 1904 års lag eller om dessa bestämmelser bör ersättas med mera detaljerade regler. Härvid bör undersökas, om det kan anses lämpligt att uttryckligen reglera frågan om svensk domstols behörighet att upptaga adoptionsärenden med internationell anknytning samt i vad mån en reglering av de komplicerade spörsmålen rörande rättsverkningarna av internationella adoptioner kan anses behövlig. Uppmärksamhet bör ägnas både åt sådana adoptioner som sker här i riket och åt sådana adoptioner som sker utomlands. En central fråga här liksom vid utformningen av vår internationella familjerättslagstiftning i övrigt är den, om de nya bestämmelserna skall bygga på domicilprincipen eller nationalitetsprincipen eller på en kombination av båda.

Utskottet

I förevarande motion hemställs om utredning och åtgärder i syfte att öka möjligheterna att adoptera utländska barn. Såsom framgår av vad ovan redovisats sysslar redan flera kommittéer med hithörande frågor. Först må erinras om att familjerättskommittén har i uppdrag att företa en allmän översyn av vår internationellt familjerättsliga reglering, omfattande bl. a. bestämmelserna om adoption. Vidare har år 1964 sakkunniga tillkallats för att verkställa utredning angående förhållandena vid adoption av utländska barn samt förutsätt-

ningarna för en ökad service från samhället i dessa ärenden. Denna utredning har föranletts av framställningar om åtgärder från det allmännas sida för att underlätta sådana adoptioner och skall framför allt söka komma till rätta med svårigheter av praktisk natur. Med hänsyn till att familjerättskommitténs arbete kräver ganska lång tid har slutligen förra året tillsatts en utredning för en snar lösning av frågan vilka möjligheter som finns att underlätta adoptioner av utländska barn genom jämkningar i gällande lagstiftning. Vid angivna förhållanden är enligt utskottets mening något initiativ från riksdagens sida i anledning av motionen ej påkallat och utskottet får därför hemställa,

att förevarande motion, II: 683, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 22 februari 1966

På första lagutskottets vägnar:

INGRID GÄRDE WIDEMAR

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från f ö r s t a kammaren: herr Erik Svedberg, fröken Mattson, herrar Ernulf, Arvidson, Hjorth, Lundin, Ferdinand Nilsson* och Schött;

från a n d r a kammaren: fru Gärde Widemar, fru Johansson, herrar Östrand*, Ekström i Björkvik, fru Kristensson, fru Löfqvist, herrar Gustafsson i Borås och Larsson i Norderön.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.